

**ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ КАМЕРНОГО ХОРУ “ЛЕГЕНДА” ТА ЇХ
ВИВЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ**

*Євгенія Шуневич, доцент кафедри народних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
ім. І. Я. Франка*

**ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ КАМЕРНОГО
ХОРУ “ЛЕГЕНДА” ТА ЇХ ВИВЧЕННЯ НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ХОРОВОГО
МИСТЕЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ**

Стаття розглядає творчий шлях муніципального камерного хору “Легенда” (м. Дрогобич), періоди його становлення та розвитку, формування вокально-виконавського стилю та перспективи розвитку.

Актуальність проблеми. У зв'язку з тим, що публікації про муніципальний хор “Легенда” є описового характеру, а колектив та його відомі диригенти О. Цигилик та І. Циклінський мають вагомий надбання у сфері розвитку національної хорової культури, колектив перебуває у стані постійного творчого зростання, є навчальною лабораторією для виховання молодих професійних кадрів, – визріла нагальна потреба дослідження і узагальнення досвіду та методів вокально-хорової роботи диригентів з колективом, а також визначення місця хору “Легенда” у контексті виконавських традицій хорового мистецтва України.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Серед сучасних муніципальних камерних хорових колективів України особливе місце займає лауреат і дипломант міжнародних конкурсів у Польщі (1991, 2003), Угорщині (1992, 1996, 1998), Словаччині (1996, 1998), Німеччині (1993, 1997, 1998, 2001), Франції (1996), Бельгії (1999), Австрії (2000), учасник міжнародного хор-фесту “Золотоверхий Київ” (2003) та неодноразовий учасник міжнародного фестивалю духовної пісні візантійського обряду у м. Кошицях (Словаччина, 1994, 1995, 1999, 2000) камерний хор “Легенда”. Про це свідчать численні публікації і газетні рецензії, які частково охоплюють шлях становлення колективу, оглядово описують його творчі здобутки [5,7,8,9,10,11].

Метою статті є спроба аналізу творчо-виконавської діяльності камерного хору “Легенда”, специфіки вокально-хорової роботи у колективі періоду з 1980-х років ХХ ст. до сьогодні. Для досягнення цієї мети важливо представити основні виконавські традиції західноукраїнського хорового мистецтва другої половини ХХ ст. (на матеріалах публікацій і спогадів хорових диригентів того часу), розкрити особливості переходу від

виконавського стилю великих хорових капел до камерного (шляхом порівняння творчих методів диригентів цього хору Олега Цигилика та Ігоря Циклінського), показати різноманітність репертуару хору, описати і порівняти специфічні методи вокальної роботи з хоровими партіями і сольними виконавцями двох відомих керівників хору. Цінним матеріалом для статті послужили також спілкування з диригентами-керівниками хору і постійна участь авторки публікації як співачки та солістки хору з 1984 року.

Виклад матеріалу. Музичне мистецтво Дрогобиччини славилось своїми хоровими традиціями. Хорову культуру даного регіону гідно представляли хори товариства “Боян” у Дрогобичі та Бориславі, хор народної школи ім. Т. Шевченка, хор української гімназії, різноманітні просвітянські хорові гуртки, хор церкви Пресвятої Трійці [1].

Хорову капелу “Легенда” було створено в 1970 році при Дрогобицькому міському будинку культури ім. І. Франка (“Легенда” – розповідь про кохання, оригінальний твір М. Леоновича до вірша М. Вороного). Засновником капели був випускник Львівської консерваторії Олег Цигилик [2, 256]. Учасниками колективу на той період були аматори, ентузіасти хорового співу, люди різних професій та музиканти. У цей період статус хору можна визначити як любительсько-аматорський колектив.

Олег Цигилик – представник школи академічного традиційного співу. В репертуарі він тяжів до народної пісні в усьому розмаїтті форм цього жанру – від мініатюр до полонезів, творів хорової класики. Таким чином закладався певний фундамент майбутньої готовності колективу до виконання найрізноманітнішої музики. Головним для маестро було створити хор, де кожен співак володів би не тільки вокальними даними, а

ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ КАМЕРНОГО ХОРУ “ЛЕГЕНДА” ТА ЇХ ВИВЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ

передусім високою звуковою культурою, основами вокально-хорових виконавських засад.

Слід відзначити, що словосполучення “хорова техніка” трактується в хорознавстві однозначно. Найбільш точним у його визначенні був К. Пігров, який пояснює це поняття так: “Під хоровою технікою треба розуміти ось що: вміння вільно розпоряджатися своїми голосовими даними, тобто давати найточніші відтінки у висоті звука, силі його і характері; витончене вміння співати інтервали і гами; розвинене гармонічне чуття, нерозривно пов’язане з чуттям ансамблю; вміння сприймати і передавати ритм виконуваного твору і різноманітні його відтінки; розвинене і покірне волі співака дихання; хорошу дикцію, музично-теоретичну грамотність, яка давала б можливість сприймати даний музичний матеріал не тільки природною музичною інтуїцією, але й цілком свідомо” [6, 149].

На репетиціях диригент сам ілюструє зразковий спів, виступає солістом, вміє тримати колектив у творчому напруженні, володіє музичною інтуїцією. Багато часу О. Цигилик присвячував вокальній роботі. Як високопрофесійний хормейстер, він вимагав якості звучання не тільки окремого соліста, партії, але й хору загалом. Характерною особливістю цього періоду було те, що О. Цигилик як педагог вокалу сам займався підготовкою та вихованням солістів для свого колективу, і вже згодом солістами стають учні його вокального класу: В. Опришко (тенор), С. Аудерська (сопрано), Б. Курек (баритон) та інші. Маючи можливість щодня працювати з хористами індивідуально, О. Цигилик таким чином виявляв потенційних солістів і визначав час, коли той чи інший хорист міг гідно виконати сольний епізод.

Окремо слід відзначити, що для виконання творів хорової класики за участю солістів, О. Цигилик запрошує іменитих професіоналів. Наприклад, у “Неаполітанській тарантелі” Дж. Россіні блискуче солював К. Сятецький (заслужений працівник освіти України, професор ДДПУ ім. І. Франка), у творах А. Кос-Анатольського “Ой візьму відерце” та “Летів пташок” в обр. О. Спаринського – І. Кліш (доцент ДДПУ ім. І. Франка).

За період керівництва О. Цигиликом “Легенда” у 1975 році отримує звання “Народної хорової капели”, робить записи на обласному (1977, 1985), республіканському (1973, 1975, 1976, 1985) телебаченні, бере участь у численних фестивалях.

У 1986 році хор “Легенда” зазнав суттєвих змін: молодий і енергійний новий керівник Ігор Циклінський [2, 256] значно розширив виконавські

обріи колективу. Основою нової “Легенди” стали співаки камерного хору “Сонорес” (Дрогобицького музичного училища), яким керував І. Циклінський. Творчо-виконавський склад значно помолодшав, співаками стають викладачі і студенти мистецьких закладів Дрогобича.

Вирішальним у виборі напрямку діяльності, вокально-виконавської манери стає співпраця з видатними диригентами країн Прибалтики та гастролю колективу до цих республік. У репертуарі колективу з’являються твори М. Чюрльоніса, В. Торміса, І. Сісака, виконання яких вимагало володіння “європейською манерою” звуку, оновлення техніки інтонування, специфічних слухових навичок, “інструментального” звучання голосу.

Камерне музикування спонукало до реорганізації капели у камерний хор. Критерієм підбору учасників колективу стає професіоналізм, бо камерне хорове виконавство полягає у тому, що воно допомагає розкрити творчі здібності кожного співака. Учасники таких колективів повинні володіти багатим творчим потенціалом, вокальною технікою, почуттям ансамблю, гнучкістю. У зв’язку з цим, слід відзначити психологічний аспект – у камерному колективі працювати важче, зростає відповідальність кожного учасника, підвищуються критерії вимог до вокальних даних, музичної грамотності кожного члена хорового колективу.

Репертуар хору орієнтований насамперед на сучасну українську та європейську хорову музику, адже хор стає бажаним гостем на різноманітних фестивалях і конкурсах країн Європи.

Чистота інтонування, злитність голосів, м’якість теситурних переходів, висока звукова культура, ансамблева довершеність дають можливість колективу тонко інтерпретувати найрізноманітнішу хорову музику: від епохи Ренесансу до сучасної музики, обробок народних пісень світу, в тому числі таких незвичних для слов’янських слухачів, як японські, африканські; широко представлена вітчизняна духовна спадщина (на XXVI фестивалі хорової пісні у Польщі у 1991 році за виконання Літургії М. Вербицького хор отримав спеціальний приз – “За відкриття невідомої музики”); окрема сторінка репертуару хору – негритянський спірічуелс.

У цьому репертуарному “океані” завжди знаходиться робота для виявлення індивідуальних здібностей сольних виконавців. Це насамперед, хорові концерти А. Веделя, Д. Бортнянського, М. Березовського, Літургії М. Вербицького, Д. Счинського, М. Ділецького, обробки народних пісень, твори сучасних українських та

**ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ КАМЕРНОГО ХОРУ “ЛЕГЕНДА” ТА ЇХ
ВИВЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ**

європейських композиторів.

На відміну від свого попередника, І. Циклінський не займається вокалом із солістами. Маєстро як професійний хормейстер і диригент зосереджує увагу власне на хоровій специфіці. У роботі над хоровим твором, де є сольні епізоди (хоровий концерт, спірчуелс, народна пісня), І. Циклінський творить два умовні шари – *tutti* і *soli*. Драматургія твору, концепція та інтерпретація пласту *tutti* безпосередньо впливає на ті ж виконавські аспекти пласту *soli*. Саме тому, диригент дає повну свободу солістам, дозволяючи їм творити, але з урахуванням узагальненого трактування певного хорового опусу. Єдиною і незмінною вимогою до солістів є почуття ансамблю між виконавцями квартетів, тріо, дуетів, єдина манера формування високопозиційного звуку, злитність голосів.

Зрозуміло, що манера хорового співу дещо відрізняється від сольного, має певні специфічні особливості, пов’язані найперше з тим, що кожна хорова партія (в “ідеалі”) має звучати як один голос, тобто створювати ансамбль (незалежно від сили звуку, певного індивідуального забарвлення голосу, специфічних вокальних недоліків кожного окремого хориста). Сольний спів вимагає якнайповнішого розкриття всіх якостей вокального голосу, насамперед, характерного індивідуального, неповторного тембру, сили звуку, власної виконавської манери.

Саме над поєднанням цих особливих відмінностей і веде роботу диригент. Тембри

окремих хористів не нівелюються, не “вихолощуються”, а доповнюють один одного, створюючи, таким чином, фарбу цілої партії, збагачуючи звучання хору.

Важливим у роботі самих солістів над творами є інтерпретація, яка вимагає художнього осмислення музичного образу кожного сольного епізоду і втілення його в реальне звучання. Зважаючи на широку і різнопланову палітру репертуару хору, для цього потрібен неабиякий вокальний, виконавський, музичний та життєвий досвід, музично-теоретичні знання, а деколи – інтуїтивні відчуття трактування сольної партії залежно від жанру, стилю, епохи виконуваного твору.

Добре знаючи індивідуальні вокальні дані та психологічні особливості кожного співака, маючи інтуїцію, диригентові завжди вдавалось підібрати солістів для виконання певного твору, де вони могли б себе найповніше реалізувати, і які б відповідали найвищим критеріям якості звучання. Щоб переконатись у цьому, достатньо прослухати записи двох аудіокасет: “Духовна музика галицьких композиторів” та “Твори західноєвропейських та сучасних українських композиторів”; двох компакт-дисків: “Хорові твори композиторів ХХ століття” та “Літургія М. Вербицького”.

Прагнучи певним чином узагальнити і підсумувати аспект вокальної роботи солістів у хорі, спробуємо створити таблицю, де подано назви хорових творів і перелік виконавців сольних партій у певні часові періоди.

Автор і назва твору	1983 – 1986	1987 – 1990	1991 – 1995	1996 – 2000	2001 – 2005
Дж. Качіні “Ave Maria”	С. Аудерська				
М. Леонтович “Легенда”	В. Опришко				
Літургія М. Вербицького		Т. Василів Н. Самокішин С. Теслюк К. Коляда	Є. Шуневич Б. Курек М. Луців Н. Самокішин Т. Коберинко	Є. Шуневич Л. Журавська Т. Коберинко П. Швайковський Т. Дем’янець Н. Дадак	Є. Шуневич Н. Вачко Л. Журавська Т. Шафранська П. Швайковський Т. Коберинко В. Чавва Н. Польовий Л. Лоск
М. Березовський Хоровий концерт “Отче наш”				Є. Шуневич В. Шуневич Л. Журавська Л. Кончаківський Т. Коберинко П. Швайковський І. Дем’янець	Є. Шуневич Т. Шафранська Т. Коберинко І. Дем’янець В. Чавва

**ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ КАМЕРНОГО ХОРУ “ЛЕГЕНДА” ТА ЇХ
ВИВЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ**

М.Вербицький Хоровий концерт “Ангел вопієше”			Є.Шуневич М.Луців Н.Самокішин К.Коляда Т.Коберинко	Є.Шуневич Л.Журавська Т.Коберинко І.Дем’янець Н.Дадак	Є.Шуневич Т.Шафранська Т.Коберинко В.Чавва І.Дем’янець
А.Ведель Хоровий концерт №25				Є.Шуневич Л.Журавська Т.Коберинко Л.Кончаківський П.Швайковський І.Дем’янець	Є.Шуневич Т.Шафранська Т.Коберинко В.Чавва
Дм.Бортнянський Хоровий концерт №15					Є.Шуневич Т.Шафранська Т.Коберинко В.Чавва І.Дем’янець
В.Зубицький Хоровий концерт “Гори мої”		Л.Кобільник Б.Курек	Л.Кобільник		Т.Шафранська
Ю.Алжнєв “Співомовки”				Н.Бих Є.Шуневич	Є.Шуневич Т.Шафранська
В.Степурко “Огче наш”				Є.Шуневич Л.Журавська Т.Коберинко І.Дем’янець	Є.Шуневич Т.Коберинко Т.Шафранська В.Чавва
Ф.Іванов “Псалом”					Є.Шуневич Т.Шафранська Т.Коберинко В.Чавва
Негритянські спірічуєли		Т.Василів Б.Курек	П.Швайковський	Н.Бих І.Магісчко Т.Коберинко П.Швайковський	П.Швайковський Т.Коберинко Т.Шафранська Є.Шуневич
В.Степурко “Темньєкая нічка”					Є.Шуневич Т.Шафранська
Є.Станкович “Заклучне купало”			Є.Шуневич М.Луців	Є.Шуневич І.Магісчко Н.Вачко	Є.Шуневич Н.Вачко Т.Шафранська
В.Барвінський “Що то за предиво”					Є.Шуневич
Б.Лятошинський “Тече вода в синє море”					Є.Шуневич
М.Ластовецький “Зажирили сі буйні гори”					Є.Шуневич
“А в Єрусалимі” (щедрівка)					Є.Шуневич
Обр. О. Бондаренка “Порізала-м пальчик”					Є.Шуневич В.Свищ

**ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ КАМЕРНОГО ХОРУ “ЛЕГЕНДА” ТА ЇХ
ВИВЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ДРОГОБИЧЧИНИ**

Обр. М.Гобдича “Шуміла ліщина”					Т.Коберинко Є.Шуневич В.Чавва В.Свищ
Обр. М.Гобдича “Ой ви, донці”					Т.Шафранська
Ф.Пуленк “Tristis est anima mea”			Є.Шуневич		
Д.Ерба “Shenandoach”				Т.Коберинко Є.Шуневич	Т.Коберинко Є.Шуневич
Обр. П.Магдама “Pi ile tuloganaу”		Т.Василів	Є.Шуневич	Є.Шуневич	Є.Шуневич
Обр. П.Сохо “Allegres pregonan”		Т.Василів	Є.Шуневич	Є.Шуневич	Є.Шуневич
Старовинна Монодія “Тіло Христово”				Т.Коберинко	Т.Коберинко Л.Лоек

Хоровий колектив “Легенда” є доброю школою для хористів, творчою навчальною лабораторією, звідки вийшли відомі хорові диригенти і співаки, які продовжують вокально-хорові традиції в інших знайомих хорових професійних колективах України і зарубіжжя: Микола Гобдич, Володимир і Юрій Курачі, Тарас Миронюк (Київ), Мирон Миронюк, Ігор Дем’янець (Івано-Франківськ), о. Тарас Коберинко, Наталя Самокішин, Євгенія Шуневич (Дрогобич), Петро Швайковський, Руслан Ляшенко (Львів), Василь Русов (Франція), Роман Волощук (Великобританія), Болеслав Курек (Польща).

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, можемо з упевненістю констатувати, що досягнення якісного хорового звучання залежить не тільки від засвоєння хористами правильних вокально-технічних навичок, але і від загальної культури співака, від його естетичного вміння оцінити почуте. Культура хорового звучання значною мірою залежить і від розвитку внутрішнього вокального слуху, і від бачення хористами та диригентом перспективи творчого задуму, колориту і характеру музики в цілому.

Аналіз творчого шляху камерного хору “Легенда” дає можливість на основі певних узагальнень зробити висновки щодо подальшого розвитку колективу, його перспектив. Унікальністю інтерпретації хорових творів І. Циклінським сприяє тому, що молоді композитори пропонують і надалі

пропонуватимуть свої твори для виконання. Невпинний професійний ріст колективу і його диригента робить бажаною участь хору в різноманітних конкурсах і фестивалях. Творча діяльність хорового колективу, його досягнення привертають все більшу увагу науковців і дослідників для подальших глибоких розвідок, вивчення і популяризації набутого досвіду.

1. Бермес І. Спецкурс “Хорова культура Дрогобиччини”: актуальність вивчення. // *Науковий вісник Національної музичної академії ім. П. Чайковського*. – Вип. №35. – Київ, 2004. – С.170 – 179.

2. Бурбан М. *Хорове виконавство Львівщини. Хори. Диригенти. Посібник-довідник*. – Дрогобич – Львів. 1999. – С.256.

3. Котко С. *Камерний хор “Київ” як художній феномен національної культури*. // *Матеріали до українського мистецтвознавства (на пошану А. Мухи)*. – Вип. №3. – Київ. 2003. – С. 54 – 60.

4. Марітчак О. Оновлена “Легенда” підтвердила свій клас. // *Високий Замок*. – 2003. – 8 травня.

5. Онищак А. *На вершині*. // *Галицька Зоря*. – 1999. – 25 вересня.

6. Пігров К. *Керування хором*. // *Заг. ред. О. Зінківського. Вид. 2-е. виправлене і доповнене*. – Київ.: Держ. видавництво

БОГДАН П'ЮРКО – ДИРИГЕНТ

образотворчих мистецтв і музичної літератури УРСР. 1962. – С. 149.

7. *Пиць Б. Піднявшись душою над суєтою суєт // Галицька Зоря. – 2004. – 4 жовтня.*

8. *Сосюк І. Звуки, ставшие легендой. // Трускавецькая здравница. – 1988. – 1 апреля.*

9. *Сюта Б. Концерт дружби // Радянський педагог. – 1988. – 12 травня.*

10. *Циглик О. Маестро І. Циклінському – 50. // Культура і життя. – 2004. – 5 серпня.*

11. *Цуден А. Від монодії до спірічуелсу. // Поступ. – 2002. – 4 – 10 квітня.*

12. *Швайковський П. Творчий шлях “Легенди” // Дипломна робота. – Вищий державний музичний інститут ім. М. Лисенка. – Львів. – 1998. – 72 с.*

Ірина Бермес, кандидат мистецтвознавства, доцент

*кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
ім. І. Я. Франка*

БОГДАН П'ЮРКО – ДИРИГЕНТ

У статті зроблено спробу розкрити маловідому сторінку творчо-виконавської практики, а саме диригентську діяльність, відомого музично-громадською діяча Дрогобищини 30 – 40-х років ХХ ст. Богдана П'юрка.

Постановка проблеми. Регіональні особливості музичної культури України останнім часом все частіше опиняються в центрі уваги науковців. Про це зокрема свідчать найсучасніші дослідження О. Зінкевич, Л. Кияновської, Л. Мазепи, Ю. Зільбермана, Л. Дорохіної, К. Демочко, Г. Локощенко, В. Міглицької та ін. Висвітлюючи роль окремих центрів у формуванні загальноукраїнської мистецької палітри, маємо змогу вивести з “небуття” імена забутих у сучасній музикознавчій літературі діячів: виконавців-інструменталістів, вокалістів чи диригентів. А саме їхня роль у становленні музичної культури української провінції дуже часто є показовою, радше вагомою, у піднесенні тієї чи іншої ланки культурно-мистецького життя регіону. У цьому контексті диригентська діяльність Б. П'юрка є блискучою репрезентацією виконавських традицій аматорського співочого товариства “Дрогобицький Боян”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, до сьогодні діяльність Б. П'юрка як диригента не була предметом спеціального дослідження. Окремі аспекти його праці з хором “Дрогобицький Боян” знайшли відображення у кандидатській дисертації авторки статті: “Хорове життя Дрогобищини першої половини ХХ ст. в контексті духовного розвитку Галичини”. Лише побіжно ім'я Б. П'юрка згадується у роботі Л. Ханік “Історія хорового товариства “Боян”, статті Ю. Булки “Музична культура Західної України”, вміщеній у 4 томі “Історії української музики”; автобіографічні дані – у біографічному

довіднику “Мистецтво України” (упорядники А. Кудрицький, М. Лабінський), посібнику-довіднику “Хорове виконавство Львівщини. Хори. Диригенти” та навчальному посібнику “Хорова культура української діаспори” М. Бурбана.

Мета статті: окреслити здобутки Б. П'юрка в царині диригування, визначити його роль у піднесенні хорового життя Дрогобищини.

Виклад основного матеріалу. Талановиті особистості дуже часто виявляють себе в різних сферах діяльності однаково повно. У світовій музичній практиці відомо чимало таких прикладів: так, Микола Лисенко був композитором, піаністом, диригентом, Олександр Скрибін – піаністом і композитором, Густав Малер – композитором і диригентом, Сергій Рахманінов – піаністом, композитором і диригентом, Ігор Стравінський – композитором, піаністом, диригентом, Джордже Енеску – скрипалем, композитором, диригентом, піаністом.

Можливо, визначальним для творчої особистості є її покликання, фах – (у даному випадку виконавець-піаніст, диригент, композитор) лише дає можливість проявити свої вміння і навички, застосувати їх у практичній роботі. Натомість покликання допомагає безпомилково визначити і зреалізувати своє обдаровання у певній сфері виконавської діяльності. З приводу цієї сентенції видатний французький диригент Ш. Мюнш писав: “Диригування – це зовсім не професія, але святе покликання, інколи священнослужіння, а часто навіть хвороба... Із усіх різноманітних видів